



Project funded by
EUROPEAN UNION



Silk Road Local Culture



ДОКЛАД

“Оценка на възможностите за реализиране на сертификационния знак SILCNET”

в изпълнение на дейност А.Т4.1. “Налагане и устойчивост на знака SILCNET” с номер на резултат ДТ.4.1.1. “Изготвяне на предпроектно проучване за знака SILCNET” по ДОГОВОР между ИКОНОМИЧЕСКИ УНИВЕРСИТЕТ - ВАРНА, наричан за краткост ВЪЗЛОЖИТЕЛ и „ФИЛ“ ООД, наричан за краткост ИЗПЪЛНИТЕЛ, с предмет: “Разработване на наръчник за знака SILCNET“ /код, съгласно общия терминологичен речник /CPV/: 7124 1000/ по проект с референтен номер BSB 570 “Местната култура по пътя на коприната“, акроним SILC, финансиран от съвместна Оперативна програма „Черноморски басейн 2014 - 2020“. и съфинансиран от Министерство на регионалното развитие и благоустройството на Република България

от „ФИЛ“ ООД с ЕИК 813198547, със седалище и адрес на управление:
гр.Варна, ул.“Любен Каравелов“ 77, представлявано от Георги Христов
Филипов в качеството му на управител



Project funded by
EUROPEAN UNION



Silk Road Local Culture



СЪДЪРЖАНИЕ

	Стр.
Списък на фигуририте и таблицит	3
Списък на използваните съкращения	3
Въведение	4
Част 1. Преглед на съществуващи изследвания и нормативна база	4-9
1.1. Програма за Културните маршрути на Съвета на Европа	5-7
1.2. Инициативи на Европейския съюз и Европейската комисия	7-9
1.3. Инициативи на ИКОМОС	9
Част 2. Основни критерии за сертифициране на културно наследство, културни маршрути и заинтересовани страни	9-14
2.1. Сертифициране на културно наследство и културни маршрути	9-10
2.2. Съответствие на проекта SILC с правилата за сертифициране на културни маршрути	10-14
Част 3. Преглед на официално сертифицирани маршрути и практики на културното наследство в Европейски контекст	14-20
3.1. Сертифицирани културни маршрути към Съвета на Европа	14-17
3.2. Архетектурата на Културните маршрута към Съвета на Европа	17-19
3.3. Институционална рамка на Културните маршрута към Съвета на Европа	19
3.4. Изводи за устойчива маршрутна систематизация на SILCNET знака	19-21
Част 4. Мотивираност и готовност на заинтересовани страни за участие в сертификационния процес на знака SILCNET	22
Заключение	23
Литература	23



Project funded by
EUROPEAN UNION



Silk Road Local Culture



Списък на фигурите и таблиците

Вид	Заглавие	Стр.
Фиг. 1	Примерна систематизация на съдържанието на културно-историческия маршрут „Местната култура по Пътя на коприната“ (SILC)	20
Графика 1	Съгласни ли сте вашата организация да бъде включена безплатно в процеса за сертифициране по проект BSB 570 „Местната култура по Пътя на коприната“?	21
Табл. 1	Сертифицирани културни маршрути към Съвета на Европа към 2020	16

Списък на използваните съкращения

ЕДН	Европейските дни на наследството
ЕК	Европейска комисия
ЕС	Европейски съюз
ИКОМОС	Международен комитет за паметници на културата и забележителни места /International Council On Monuments and Sites)
РПЮИЕ	Регионалната програма за културно и природно наследство в Югоизточна Европа
СИС	Международен научен комитет за културни маршрути
EICR	Европейски институт за културни маршрути European Institute of Cultural Routes
EPA	Културните маршрути на Съвета на Европа The Enlarged Partial Agreement on Cultural Routes of the Council of Europe
HEREIN	Европейската мрежа за наследство
UNESCO	Организацията на обединените нации за образование, наука и култура



Project funded by
EUROPEAN UNION



SILK Road Local Culture



Въведение

С настоящия доклад фирма „ФИЛ“ ООД представя резултатите от изпълнението на дейност А.Т4.1. „Налагане и устойчивост на знака SILCNET“ с номер на резултат DT.4.1.1. „Изготвяне на предпроектно проучване за знака SILCNET“ по ДОГОВОР между ИКОНОМИЧЕСКИ УНИВЕРСИТЕТ - ВАРНА, наричан за краткост ВЪЗЛОЖИТЕЛ и „ФИЛ“ ООД, наричан за краткост ИЗПЪЛНИТЕЛ, с предмет: „Разработване на наръчник за знака SILCNET“ /код, съгласно общия терминологичен речник /CPV/: 7124 1000/ по проект с референтен номер BSB 570 „Местната култура по пътя на коприната“, акроним SILC, финансиран от съвместна Оперативна програма „Черноморски басейн 2014 - 2020“. и съфинансиран от Министерство на регионалното развитие и благоустройството на Република България.

Изготвеното предпроектно проучване за знака SILCNET” (Sustainability study on the SILCNET label) се основава на извършените конкретни дейности както следва:

Първо, направен е преглед на съществуващи изследвания и нормативна база относно световните и европейските политики за осъществяване и развиване на процеса на създаване и тематично свързване на културни маршрути, в т.ч. и по темата „По Пътя на коприната“.

Второ, изведени са основни критерии за сертифициране на културно наследство, културни маршрути и заинтересовани страни в сферата на Европейския културен туризъм.

Трето, идентифицирани са и са анализирани официално сертифицирани маршрути и практики на културното наследство, включително и тези, свързани с „Пътя на коприната“, в Европейски контекст и в страните-партньорки по проекта

Четвърто, установявана е степента на мотивираност и готовност на заинтересовани страни за участие в сертификационния процес SILCNET label.

Част 1. Преглед на съществуващи изследвания и нормативна база

Обзорът на съществуващи научни изследвания и нормативна база (Европейски директиви, регламенти, резолюции и др.), които засягат европейските политики, стратегии, начини на финансиране и финансови инструменти, има за цел да съдейства за установяване и развиване процеса на свързване „По Пътя на коприната“.

От направения теоретичен преглед на съществуващите към момента дефиниции е установено, че основен принос за формирането на понятието „културен маршрут“ имат институциите на Европейския съюз. Съгласно дефиницията на Съвета за културно сътрудничество културният маршрут е „направление на територията на една или няколко държави или региона, организирано около теми, чийто исторически, артистичен или социален интерес е доказано европейски, било според географската им



принадлежност или според тяхното съдържание и значимост".¹ Културните маршрути от европейско значение, от своя страна, са определени като:

- транснационални (засягащи няколко държави);
- трансрегионални (презгранични или не);
- регионални (маршрути на територията на един регион, интересът, към които от историческа, артистична и социална гледна точка надхвърля неговите граници или тези на засегнатата държава).

1.1. Програма за Културните маршрути на Съвета на Европа

Идеята за разработване на културни маршрути се базира на „растящото колективно отношение към най-важните културни забележителности на Европа и тяхното интегриране в цивилизационния обмен в рамките на свободното време”. В отговор на тази потребност Европейските институции създават възможност за преоткриване на общото културно наследство на Европа чрез пътуване. В този смисъл е необходимо всички държави-членки да съдействат за създаването и популяризирането на европейски културни маршрути.

Съветът на Европа е най-старата европейска политическа организация, която обединява 47 държави. Дейностите на Съвета на Европа в областта на наследството са значими, защото тя е една от малкото организации днес, които промотират етични и нормативни принципи в тази насока. Организацията улеснява обмена на информация за политиките и най-добрите практики, а също и въвлича гражданското общество в тези политики, осигурявайки на жителите чувство за идентичност и принадлежност благодарение на общото европейско наследство.

Основа за работата на Съвета на Европа в сферата на образованието, културата, наследството, спорта и младежта е Европейската културна конвенция. Основна цел на Съвета на Европа в областта на културното и природно наследство е повишаването на загрижеността към общото европейско наследство и сътрудничеството за неговото опазване. За постигането ѝ, организацията лансира различни специализирани програми, с които подпомага културните общности да се разкриват и разбират взаимно. В същото време, програмите включват и възможности за развитие. Страните от Югоизточна Европа вземат участие в тези програми, развивайки трансгранични мрежи за сътрудничество и обменяйки опит в сферите на защита, промотиране, законодателство и устойчиво развитие на културното и природното наследство.²

Програмата за Културните маршрути на Съвета на Европа е стартирана през 1987г. с Декларацията от Сантяго де Компостела. Програмата е рамка за сътрудничество между 47-те държави, ратифицирали Европейската културна конвенция; правилата ѝ са дефинирани в *Резолюция 2007 (12)*.

¹ [Online] Available from // http://www.culture-routes.lu/php/fo_index.php?lng=en. [Accessed 20/03/2020].

² Информационен източник: официален сайт на Съвета на Европа. [Online] Available from // <https://www.coe.int/en/web/portal/home>. [Accessed 20/03/2020].



Project funded by
EUROPEAN UNION



Silk Road Local Culture



Чрез програмата си за културни маршрути Съветът на Европа налага модел за мениджмънт на културата и туризма. Сертифицираните маршрути се оценяват за съответствие с редица критерии. Организираните срещи, обучения и семинари за усилване на създаването и обмена на общи и иновативни стратегии за културно и икономическо развитие, устойчив туризъм и Европейски гражданско общество.

Разширеното частично споразумение за културните маршрути на Съвета на Европа (The Enlarged Partial Agreement on Cultural Routes of the Council of Europe /EPA/, датиращо от 2010г., продължава политиката на Съвета на Европа, определя стратегията на Програмата и въвежда сертификацията „Културен маршрут на Съвета на Европа“. През декември 2013 година Комитетът на министрите приема Резолюция CM / Res (2013) 66, потвърждаваща установяването на EPA. Споразумението е отворено за страни-членки и нечленки на Съвета на Европа. Насочено е към осигуряването на политическа подкрепа за национални, регионални и местни инициативи за насърчаване на културата и туризма. Към 2020 г. Споразумението (EPA) обхваща 34 държави: Андора (2012); , Армения (2015), Австрия (2011), Азербайджан (2011), България (2011), Къпър (2011), Франция (2011), Германия (2013), Гърция (2011), Унгария (2013), Италия (2011), Литва(2012), Люксембург (2011), Монако (2013), Черна гора (2011), Норвегия (2011), Португалия (2011), Румъния (2013), Руска федерация, (2011), Сърбия (2012), Словакия (2014), Словения (2011), Испания (2011), Швейцария (2013). Босна и Херцеговина (2016); Грузия (2016); Хърватия (2016); Финландия (2018); Полша (2017); Сан Марино (2017); Турция (2018); Латвия (2019); Ватикана (2018); Швеция (2020).³

На основата на споразумение между Съвета на Европа и правителството на Великото херцогство Люксембург от 1998г., Европейският институт за културни маршрути EICR (European Institute of Cultural Routes), намиращ се в Люксембург, се явява техническата агенция за изпълнение на Програмата за културните маршрути на Съвета на Европа. Институтът съветва и оценява дейността на представляващите вече сертифицираните маршрути, подпомага сертифицирането на нови маршрути, организира обучения за мениджъри на културни маршрути и координира университетска мрежа в областта на културата и туризма.

Културните маршрути съхраняват и изтъкват природното и културното наследство на Европа като фактор за подобряване на жизненната среда и като източник на културно, социално и икономическо развитие. Маршрутите насърчават развитието на културния туризъм в неговия устойчив вид.

Културните маршрути на Съвета на Европа са покана за пътуване и откриване на богатото и разнообразно наследство на Европа чрез свързване на хора и места в мрежи на споделена история и култура. Те претворяват на практика ценностите на Съвета на Европа - *човешки права, културно разнообразие, межкултурен диалог и взаимен трансграничен обмен.*

³ The European Institute of Cultural Routes (Luxembourg) Available online // <https://www.coe.int/en/web/cultural-routes/epa-member-states> (02.04.2020)



Културните маршрути на Съвета на Европа предлагат богатство от развлечения за свободното време и образователни дейности за всички граждани в Европа и извън нея. Те обхващат различни теми: от архитектура и пейзаж до религиозни влияния, от гастрономия и нематериално наследство до основните личностни фигури на Европейското изкуство, музика и литература.

Сертификатът „Културен маршрут на Съвета на Европа“ е гаранция за отлични постижения. Мрежите от заинтересовани страни, създадени на основата на маршрутите, осъществяват иновативни дейности и проекти, отнасящи се до пет приоритетни области на действие: *сътрудничество в областта на научните изследвания и развойната дейност; съхраняването на паметта, историята и Европейското наследство; културен и образователен обмен за млади европейци; съвременна културна и художествена практика; културен туризъм и устойчиво културно развитие.*

1.2. Инициативи на Европейския съюз и Европейската комисия

В рамките на Европейската комисия е учреден специален сектор (Генерална дирекция за образование и култура) за образователни и културни политики. Съгласно член 151 от договора на ЕК *"Населението следва да допринася за процъфтяването на културите на страните-членки, като в същото време уважава тяхното национално и регионално разнообразие и изтъква общото културно наследство"*. Измежду целите на Европейския съюз в областта на културата са опазването и защитата на културното наследство от европейско значение; за постигането на тези цели в областта на културата, Европейската комисия предприема следните действия.

Първо, Европейската комисия управлява програмата „Култура“, която е посветена на подкрепата за прилагането на специфични и иновативни проекти, на многогодишни споразумения за сътрудничество, на организирането на специфични културни събития с европейско и/или международно измерение.

Второ, чрез програмата „Култура“, Европейската комисия също си сътрудничи със Съвета на Европа, например със съвместни дейности, насочени към културното наследство в контекста на Регионалната програма за културно и природно наследство в Югоизточна Европа (РПЮИЕ), Европейските дни на наследството (ЕДН) и Европейската мрежа за наследство (HEREIN).

Трето, някои специфични програми на Европейската комисия са насочени към културното наследство и практиките за неговото устойчиво развитие: например програмата „Фар“ за културен туризъм.

Четвърто, друга, много известна дейност е посветена на Европейските столици на културата, замислена да *спомага за събирането на европейските граждани заедно*. Тя става все по-популярна сред европейците, което се забелязва с нарастването на нейното културно и социо-икономическо влияние сред посетителите, които привлича.

С помощта на Европейския съюз и Съвета на Европа се прилага и Проектът *HEREIN* (Европейска мрежа за наследство), с цел да включат постепенно всички европейски страни в една обща информационна мрежа за наследството.



Project funded by
EUROPEAN UNION



Silk Road Local Culture



През 1999 шест страни (Франция, Унгария, Ирландия, Норвегия, Испания и Великобритания) създават *HEREIN*. През следващите години, в рамките на *HEREIN 2⁴*, участниците нарастват до 34, включително повечето от страните от Югоизточна Европа - България, Хърватска, Македония, Гърция, Румъния, Сърбия и Словения.

Основна цел на проекта е да извършва контрол на резултатите от прилагането на *Конвенцията за защита на архитектурното наследство на Европа* (Гранада, 1985), *Европейската конвенция за опазване на археологическото наследство* (Валета, 1992), както и на *Европейската конвенция за пейзажа* (Флоренция, 2000). Тази важна задача е включена в: Декларацията за културното многообразие на Комитета на Министрите към Съвета на Европа (07 декември 2000); резолюциите от 5-тата конференция на Министрите, отговорни за културното наследство, към Съвета на Европа (Портоторож, април 2001); инструкциите на ЮНЕСКО във връзка с етиката в информационното общество.

Проектът *HEREIN* е средство за насърчаване на културното разнообразие на фона на процесите на глобализация и като средство за осигуряване на практически форми за подпомагане между ЮНЕСКО, Съвета на Европа и Европейския съюз. Той осигурява реални възможности за пълноценно представяне на културното наследство в Европа, както и добри шансове за международна подкрепа за опазването му. Проектът също предоставя достъп до стандартизирани източници на информация за културното наследство на национално ниво, предлагайки пълна, обективна и периодична информация за културното наследство на страните-партньори, за тяхната културна политика и действащо законодателство в тази сфера. Един от най-ценните приноси е специално разработеният професионален тезаурус⁵ на 11 европейски езика, допълнен с обяснителни текстове. Проектът *HEREIN* е съвременен, ефективен и необходим за целите на обединена Европа механизъм за обмен на информация и практически опит между администратори, професионалисти, изследователи, асоциации и неправителствени организации, чрез който страните от Югоизточна Европа биха могли да обединят усилия за опазването на своето богато културно наследство.

Съвместна инициатива на Съвета на Европа и на Европейската комисия е *Регионалната програма за културно и природно наследство в Югоизточна Европа* (РПЮИЕ). Тя е предложена на страните от Югоизточна Европа през 2003 г. като част от приноса за осигуряване на демократична стабилност в региона и е адаптирана към специфичния икономически и преходен контекст на зоната.⁶

Друга съвместната програма на Съвета на Европа и Европейския съюз е

⁴ МЕЖДУНАРОДЕН ПРОЕКТ "ЕВРОПЕЙСКА МРЕЖА НА НАСЛЕДСТВОТО - HEREIN 2E" (2002-2003). <http://icomos-bg.org/?p=25&l=1&id=111>. [Online] Available from // . [Accessed 17/03/2020].

⁵ идва от гръцката дума *thesaurus* - съкровище и има следните значения: 1. Систематизирана съвкупност от знания, с които на определен етап разполага обществото, колективът или отделният индивид. 2. Нормативен речник на дескрипторите, ключовите думи и основните отношения между тях в конкретна област от знанието.

⁶ Culture and Cultural Heritage. . [Online] Available from // <https://www.coe.int/en/web/culture-and-heritage#TopOfPage>. [Accessed 20/03/2020].



„Маршрути за теб“.⁷ Тя засилва регионалното развитие чрез Културните маршрути на Съвета на Европа в четирите макро региона на ЕС - Адриатическо-Йонийски, Алпийски, Балтийско море и Дунавския регион. Тези макрорегионални стратегии на ЕС обхващат 27 държави с повече от 340 милиона души, за срок от тридесет месеца.

Програмата на Съвета на Европа „Маршрути за теб“ подчертава ролята на близостта и свързаността на местните жители с техния регион при идентифицирането на културното наследство. Местното участие чрез мрежите на Програмата на Съвета на Европа „Маршрути за теб“ привлича нови дейности и насърчава устойчивия туризъм, като същевременно гарантира, че икономическото използване няма да застраши самото наследство.

Проектът цели насърчаване на регионалното развитие чрез политики за културното наследство. Сред изтъкнатите дейности са: подкрепата за сертифицирането на нови културни маршрути в макрорегионите на ЕС, идентифицирането и изготвянето на насоки за транснационални регионални политики за културни маршрути, развитието на нови компетенции и умения чрез електронни учебни модули и разработване на нови туристически продукти чрез инструменти като карта за културни маршрути и др.

1.3. Инициативи на ИКОМОС

Освен Европейските институции и организации като ИКОМОС (Международен комитет за паметници на културата и забележителни места /International Council On Monuments and Sites) се занимават активно с тематиката на културните маршрути. През 2008г. в гр. Квебек е приета „Международна харта за културните маршрути“. В нея е дадена дефиниция на понятието и заедно с това е изведена типова класификация. Съгласно определението културният маршрут представлява „*всеки път на комуникация, по суша, вода или друг вид, който е физически отграничен и се характеризира със своя собствена специфична динамика и историческа функционалност, за да обслужва конкретна и добре определена цел*“⁸.

В съответствие с целите на Международния съвет за паметниците на културата и забележителните места (ИКОМОС), през 1998г. е създаден Международен научен комитет за културни маршрути (CIIC), чиято цел е да насърчава международното сътрудничество, идентифицирането, проучването и подобряването на културните маршрути и тяхното значение по отношение на основните им качества цялост и синтез. Не по-малко значима е и функцията им, намираща израз в защита, поддържане и опазване на паметници, групи от сгради, археологически места, културни ландшафти и други обекти, свързани чрез културни ценности и исторически връзки. Основавайки се на дейността на горепосочените европейски институции и международни организации „Програмата за Културните маршрути“ си поставя за цел да доведе до

⁷2017-20 | Joint Programme with the European Commission - DG REGIO | Routes4U.[Online] Available from // <https://www.coe.int/en/web/cultural-routes/eu-jp-2017-20>. [Accessed 20/03/2020].

⁸ The ICOMOS charter on cultural routes, Prepared by the International Scientific Committee on Cultural Routes (CIIC) of ICOMOS, Ratified by the 16th General Assembly of ICOMOS, Québec (Canada), on 4 October 2008



реализация на съвместни инициативи, представляващи интерес както за научните среди, така и за избрани представители, изпълнители на регионални проекти за развитие, политически лица и туристическия бизнес, посредством съвместно формиране на европейски мрежи.

Част 2. Основни критерии за сертифициране на културно наследство, културни маршрути и заинтересовани страни

2.1. Сертифициране на културни наследство и културни маршрути

Основна задача относно устойчивостта на знака SILCNET е установяването на степента на съответствие на проекта SILC с изискванията на ключови критерии за сертифициране на културно наследство и заинтересовани страни под знака на културните маршрути. В тази връзка е необходимо да се разкрие доколко проектът SILC отговаря на официални изведени нормативни изисквания за създаване и развиване на легално установен културен маршрут. Ето защо, в качеството на референтна (еталонна) нормативна база от сферата на европейския културен туризъм се вземат предвид използваните сертификационни критерии и процедури на Европейския институт за културни маршрути EICR (European Institute of Cultural Routes)⁹ в Люксембург към Съвета на Европа, базирани на резолюция CM/Res (2013)67¹⁰, ревизираща правилата за издаване на сертификат „Културен маршрут към Съвета на Европа“ (Cultural Route of the Council of Europe), приета от Комитета на министрите на 18.11.2013 г.

Освен EICR към Съвета на Европа, друга организация с международно присъствие и спектър на действие, която активно участва в дейностите, касаещи културните маршрути е Международният съвет за паметниците на културата и забележителните места (ИКОМОС / ICOMOS). В съответствие с неговите цели, през 1998г. е създаден Международен научен комитет за културни маршрути, чиято цел е да насърчава международното сътрудничество, идентифицирането, проучването и подобряването на културните маршрути и тяхното значение по отношение на основните им качества цялост и синтез. Не по-малко значима е и функцията им, намираща израз в защита, поддържане и опазване на паметници, групи от сгради, археологически места, културни ландшафти и други обекти, свързани чрез културни ценности и исторически връзки.

ИКОМОС съвместно с Международния комитет за културни маршрути акцентира върху следните ключови характеристики на понятието „културен маршрут“¹¹ като:

⁹ European Institute of Cultural Routes, [Online] Available from [https://pjp-eu.coe.int/en/web/cultural-routes-and-regional-development/certification-guidelines#%2242276542%22:\[1,2\]](https://pjp-eu.coe.int/en/web/cultural-routes-and-regional-development/certification-guidelines#%2242276542%22:[1,2]) [Accessed 28/03/2020]

¹⁰ CM/Res (2013)67, [Online] Available from <https://rm.coe.int/16807b7d5b> [Accessed 30/03/2020]

¹¹ The ICOMOS charter on cultural routes, Prepared by the International Scientific Committee on Cultural Routes (CIIC) of ICOMOS, Ratified by the 16th General Assembly of ICOMOS, Québec (Canada), on 4 October 2008



Project funded by
EUROPEAN UNION



Silk Road Local Culture



- традиционен път, представляващ физически детерминирано историческо трасе
- съответстващ на определена историческа функция и цел
- включващ в себе си материални и нематериални културни феномени
- произлизащ от и същевременно отразяващ интерактивни движения на хора, като резултат от многоизмерен, непрекъснат и реципрочен обмен на стоки, идеи, знания и ценности между народи, държави, региони или континенти в продължение на значителен период от време
- имащ необходимост да бъде насърчаван от взаимното обогатяване на засегнатите култури в пространството и времето, което е отразено, както в материалното, така и в нематериално наследство;
- интегриращ в една динамична система историческите отношения и културните ценности асоциирани / свързани с неговото съществуване.

Покриването на изискванията на CM/Res (2013)67 е изискуемо условие за успешно сертифициране на културен маршрут в границите на Европейския съюз. В тази връзка администрирането на процеса на сертифициране се осъществява на два етапа:

- на първо равнище от Европейския институт за културни маршрути EICR
- на второ ниво - окончателно разглеждане и вземане на решение от управленския борд на Разширеното частично споразумение за културните маршрути на Съвета на Европа (EPA) / The Enlarged Partial Agreement on Cultural Routes of the Council of Europe.¹²

Стартираната процедура за сертифициране към EICR¹³ до постигането на крайния резултат е с продължителност от 1,5 календарни години. Времетраенето на процеса се определя от заложен механизми за контрол, извършване на оценъчна дейност от определени за целта експерти и институции, осъществяване на доклади, срещи и дискусии.

2.2. Съответствие на проекта SILC с правилата за сертифициране на културни маршрути

Към днешна дата в състава на Разширеното частично споразумение (EPA) влизат 34 държави партньори от и извън Европейския съюз и един наблюдаващ член от 2020 г. - Беларус. Всички държави, от които произлизат партньорските организации по SILC са членове на EPA, като България и Гърция са членове от 2011 г., Румъния (2013), Армения (2015), Грузия (2016). Успоредно с въпросното членство, проектът SILC отговаря и на друг важен критерий на EICR за инициране процес на сертифициране - поне три от

¹² The Enlarged Partial Agreement on Cultural Routes of the Council of Europe, [Online] Available from <https://www.coe.int/en/web/culture-and-heritage/cultural-routes> [Accessed 30/03/2020]

¹³ Guidelines for certification in EICR [Online] Available from <https://pjp.eu.coe.int/en/web/cultural-routes-and-regional-development/certification-guidelines> [Accessed 27/03/2020]



Project funded by
EUROPEAN UNION



SILK Road Local Culture



партньорските организации да имат произход от страни членки на Европейския съюз. В това отношение, участието на партньори по SILC от България, Гърция и Румъния напълно покрива изискването по критерия.

Заложените цели и резултати от проекта SILC са в кохерентна връзка с принципите в член 15 б от Устава на Съвета на Европа, върху които е приета резолюция CM/Res (2013)67. Във връзка със сертифицирането на културни маршрути основни моменти от принципите на Съвета на Европа са обединени около: постигането на по-висока степен на единство на държавите членки по пътя на културата; съвместно промотиране на европейската идентичност в контекста на нейната цялостност и разнообразие; стимулиране на интеркултурния диалог чрез превенция на конфликти и търсене на помирение; споделяне на общи ценности, свързване на култури и региони чрез разбиране и промотиране на физическо, материално и нематериално културно наследство; реализиране на културни маршрути, които свързват и проследяват философии, истории, хора, миграционни процеси, пътувания, изкуство, религия, наука, технологии, търговия.

В приложението на резолюция CM/Res (2013)67 нормативно са изведени три групи от правила за сертифициране, според които кандидатстващ проект трябва да има *тема*, отговаряща на система от критерии за допустимост (част първа), да развива *приоритетни дейности*, изрично посочени в част втора и да е представен от *единна мрежа от партньори* според изискванията на част трета.

Съотнесен към съдържанието на правилата по групи критерии от резолюция CM/Res (2013)67, проектът SILC има следните характеристики:

Първо, според „Списъка с критерии за съответствие за тема на проекта“ (Първа група), може да се твърди, че:

- Темата за Местния Път на коприната по проекта SILC отразява част от европейските ценности най-малко на три от държавите членки в Европейския съюз, заедно с Грузия и Армения, като асоциирани партньори към общността.

- В разработването на темата „Местният Път на коприната“ участват мултидисциплинарни експерти от различни региони на европейския континент, като проектните дейности се управляват и реализират в режим на консенсус между партньорите. Изпълнението на този критерий е гарантирано чрез включването на специалисти (експерти) от три висши учебни заведения - Университет Аристотел - Солун (Гърция), Икономически университет - Варна (България), Руско - Арменски университет (Армения), както и от две неправителствени организации - Национална асоциация за селски, екологичен и културен туризъм - Тулча (Румъния) и Международен център за социални изследвания и политически анализи (Грузия);

- Темата „Местният Път на коприната“ по проекта SILC действително отразява част от европейската памет и история, като същевременно би допринесла за по-добрия процес на осмисляне на съвременна Европа чрез пресъздаването и „възкресяването“ на древния Път на коприната в частта от Балканите и Черноморския басейн.



Project funded by
EUROPEAN UNION



SILK Road Local Culture



- “Местният Път на коприната” съдържа в себе си ясен потенциал за инициерирането и развиването на образователен обмен на млади хора в областта на културното наследство и туризма.

- “Местният Път на коприната” позволява разработването на инициативи и други подобни проекти в областта на културния туризъм и устойчивото културно развитие.

- Темата за „Местния Път на коприната“ ясно заявява намерението за разработването на туристически продукти в тясно партньорство между туристически организации, институции, експерти от сферата на образованието и други заинтересовани страни.

Второ, относно оценката за съотнесимост на проекта SILC към критериалната група „приоритетни области на действие“ според резолюция CM/Res (2013)67, може да се твърди, че:

- Проектът SILC е изцяло подчинен на изискването за сътрудничество в областта на научните изследвания и разработки. От друга страна проектът SILC играе обединяваща роля около изключително актуална, не само в европейски, но и в световен мащаб тема за Местния Път на коприната, като съответно ще докаже неговата допълнителна роля (тежест) в споделянето на европейските ценности

- Проектът SILC отговаря на критериалното изискване за „подобряване на европейската памет, историята и наследство“ особено в по-слабо познатите области на културното наследство. Чрез проекта не само ще се идентифицира и промотира специфичното местно културно наследство, но чрез него ще се обяснява и значимостта му в европейски мащаб;

- Относно критериите 3 и 4 от втората критериална група, на този етап проектът SILC косвено засяга възможността за развитието на активна промоционална дейност от млади хора, както и на изкуствата, свързани с темата за Местния Път на коприната;

- Определено проектът SILC ще спомогне за промотиране на диалог и свързаност между градски и селски култури, развити и по-слабо развити региони, между малцинствени общности и етническото мнозинство на държавите партньори. Освен активното използване на медиите и неговото адекватно отразяване, чрез изграждането на мрежа от партньорски организации и субекти предимно в сферата на туризма, очаква се проектът SILC да допринесе за възраждането на европейското културно наследство и устойчивото развитие на териториите;

- Проектът SILC има потенциала да отвори възможности за коопериране между Европа и други континенти чрез намирането на специфични сходства и притегателност между отделни региони;

- Чрез проекта SILC съществено се цели да се повиши обществената осъзнатост в сферата на културния туризъм относно възможността за устойчиво развитие на териториите при високо качествени форми на туристическо производство и потребление.

Трето, относно съответствието на „критериите за изграждане на мрежа“, проектът SILC е отново релевантен в следните насоки:



Project funded by
EUROPEAN UNION



SILK Road Local Culture



- Отговаря на изискването за представяне на концептуална рамка, служеща за база на съвместни изследвания по темата за Местния Път на коприната, приета от отделните мрежови партньори;
- Включва субекти от няколко държави-членки на Съвета на Европа (в случая всичките 5 партньора) през целия период на провеждане
- Гарантира, че предложените проекти са финансово и организационно осъществими и жизнеспособни;
- Реализира се чрез договорно обвързване на принципа на свободното участие (асоцииране) на всички заинтересовани страни в изграждането на партньорската мрежа;
- Осигурява оперирането на партньорската мрежа на демократичен принцип;
- Гарантира обща видимост и съгласуваност на проекта чрез текущото му комуникиране, планираното създаване на виртуална обсерватория и последващото налагане на сертификационния знак SILCNET;

На базата на така извършеното проучване по резултат 4.1.2. може да се потвърди допускането, че проектът SILC напълно отговаря на базовите изисквания за развиване на Културен маршрут към Съвета на Европа.

Част 3. Преглед на официално сертифицирани маршрути и практики на културното наследство в Европейски контекст

За реализирането на тази част от изследването е използвана институционално публикуваната към 2020 година информация за 38 официално регистрирани Културни маршрута към Съвета на Европа и представени на платформата на Европейския институт на културните маршрути (EICR), акцентиращи върху изключителното разнообразие на Стария континент.¹⁴

Емпиричният метод на изследване се базира на използването на вторича информация от дескриптивен и статистически характер.

Целта на изследването е да се анализира представянето на информацията за всеки отделен маршрут при неговото официално публикуване на страницата на EICR и на тази основа да се систематизира наин за представяне на маршрут със знака SILCNET¹⁵

3.1. Сертифицирани културни маршрути към Съвета на Европа

Европейските културни маршрути се базират на редица споделени ценности, които засилват чувствителността към европейската културна идентичност и европейското гражданство. Те проследяват историята на влиянията, обмена и развитието, които са оформили европейските култури. Маршрутите са инструмент да се опази и подчертае културното и природно наследство, както и да се подобри качеството на живот. Маршрутите пресичат

¹⁴ Council of Europe. Cultural Route of the Council of Europe" Certification // Available online. <https://www.coe.int/en/web/cultural-routes/certification1> (2020.03.28)

¹⁵ The European Institute of Cultural Routes (Luxembourg) Available online // <https://www.coe.int/en/web/cultural-routes/about-the-eicr>, (2020.03.28)



Project funded by
EUROPEAN UNION



Silk Road Local Culture



континента и преминават в северните части на Африка и в Мала Азия, разширявайки културния обмен също и със съседните континенти.

Според директора на Европейския институт за културни маршрути¹⁶, „Културните маршрути не трябва да бъдат разбирани като физически, а като пътувания през пространството и времето, демонстрирайки, че културите на различни райони и религии в Европа изграждат общо наследство“.

Към април 2020 година са сертифицирани общо 38 Културни маршрута на Съвета на Европа. Темите на маршрутите, годината на сертифициране, броят на включените в конкретен маршрут държави и броят на включени SILC-държави са представени в Таблица 1.

Карта с местата на всички маршрути, както и Брошура „Културни маршрути на Съвета на Европа“¹⁷ - издание от януари 2019 г., в което са представени сертифицираните маршрути на Съвета на Европа, са достъпни на линковете посочени под линия.¹⁸

¹⁶Културните маршрути, база за европейската идентичност .[Online] Available from // <https://www.vaticannews.va/bg/world/news/2018-11/kulturnite-marshcruti-bazisni-elementi-za-evropeiska-identichnos.html>. [Accessed 20/03/2020].

¹⁷ Брошура „Културни маршрути на Съвета на Европа“ .[Online] Available from // - версия на английски език - <https://rm.coe.int/en-brochure-cultural-routes-2019/168092594a>. [Accessed 18/03/2020].

- версия на френски език - <https://rm.coe.int/fr-brochure2019/1680925982>. [Accessed 19/03/2020].

- версия на италиански език - <https://rm.coe.int/catalog-ultimo/16807b57fb>. [Accessed 20/03/2020].

¹⁸Карта с местата на всички маршрути".[Online] Available from // <https://www.coe.int/en/web/cultural-routes/map>. [Accessed 20/03/2020].

Списък на всички маршрути: ". [Online] Available from // <https://www.coe.int/en/web/cultural-routes>. [Accessed 18/03/2020].

28 маршрута прекосяват територията на четирите макрорегионални стратегии на ЕС. Списък: ". [Online] Available from // <https://pjp-eu.coe.int/en/web/cultural-routes-and-regional-development/coe-cultural-routes>. [Accessed 17/03/2020].

21 маршрута прекосяват територията на Дунавския макрорегион. ". [Online] Available from // ¹⁸ Списък: <https://rm.coe.int/16808ea46f> . [Accessed 20/03/2020].

14 маршрута прекосяват територията на Югоизточна Европа. Списък: ". [Online] Available from // https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/57321/cultural-routes-council-europe-south-east-europe-region_en. [Accessed 15/03/2020].

3 маршрута прекосяват територията на България¹⁸. Списък: ". [Online] Available from // <https://www.coe.int/en/web/cultural-routes/bulgaria>. [Accessed 20/03/2020].

¹⁸ Брошура „Културни маршрути на Съвета на Европа“ .[Online] Available from // - версия на английски език - <https://rm.coe.int/en-brochure-cultural-routes-2019/168092594a>. [Accessed 18/03/2020].

- версия на френски език - <https://rm.coe.int/fr-brochure2019/1680925982>. [Accessed 19/03/2020].

- версия на италиански език - <https://rm.coe.int/catalog-ultimo/16807b57fb>. [Accessed 20/03/2020]

Към момента 3 кандидати за сертификат „Културен маршрут на Съвета на Европа“ подлежат на оценяване в цикъла за оценка 2019-2020”.¹⁹

Таблица 1

Сертифицирани културни маршрути към Съвета на Европа към 2020г.

	Cultural rout	Year	No of country	SILC country
1	Santiago de Compostela Pilgrim Routes	1987	9	0
2	The Hansa	1991	15	0
3	Viking Routes	1993	15	0
4	Via Francigena	1994	4	0
5	Routes of El legado andalusí	1997	8	0
6	Phoenicians' Route	2003	9	0
7	Pyrenean Iron Route	2003	3	0
8	European Mozart Ways	2004	10	0
9	European Route of Jewish Heritage	2004	15	2
10	Saint Martin of Tours Route	2005	10	0
11	Cluniac Sites in Europe	2005	8	0
12	Routes of the Olive Tree	2005	18	0
13	VIA REGIA	2005	7	0
14	TRANSROMANICA	2007	9	1
15	Iter Vitis Route	2009	18	3
16	European Route of Cistercian abbeys	2010	11	0
17	European Cemeteries Route	2010	20	2
18	Prehistoric Rock Art Trails	2010	7	0
19	European Route of Historic Thermal Towns	2010	15	2
20	Route of Saint Olav Ways	2010	4	0
21	European Route of Ceramics	2012	4	0
22	European Route of Megalithic Culture	2013	8	0
23	Huguenot and Waldensian Trail	2013	4	0
24	ATRIUM	2014	5	2
25	Réseau Art Nouveau Network	2014	16	1
26	Via Habsburg	2014	4	0
27	Roman Emperors and Danube Wine Route	2015	5	2
28	European Routes of Emperor Charles V	2015	11	0
29	Destination Napoleon	2015	9	0
30	In the Footsteps of Robert Louis Stevenson	2015	4	0
31	Fortified Towns of the Grande Region	2016	3	0
32	Impressionisms Routes	2018	7	0
33	Via Charlemagne	2018	7	0
34	European Route of Industrial Heritage	2019	26	2

¹⁹Evaluation reports on candidate networks (2019-2020 cycle) .[Online] Available from // <https://www.coe.int/en/web/cultural-routes/evaluation-reports-on-candidate-networks-2018-2019-cycle->.[Accessed 17/03/2020].



Project funded by
EUROPEAN UNION



Silk Road Local Culture



35	Iron Curtain Trail	2019	21	3
36	Le Corbusier Destinations: Architectural Promenades	2019	6	0
37	Liberation Route Europe	2019	11	0
38	Routes of Reformation	2019	8	0

Източник: The European Institute of Cultural Routes (Luxembourg)

И петте страните-партньори по проекта SILC са членки на Споразумението (ЕРА) и като такива участват в сертифицирани маршрути от мрежата „Културни маршрути на Съвета на Европа“. България участва в 3 културни маршрута - Атриум (2014), Римски императори и Дунавски път на виното (2015), Европейски маршрут на индустриалното наследство (2019) и Пътят на желязната завеса (2019). Грузия участва в 4 маршрута- Европейски маршрут на еврейското наследство (2004), Маршрут Итер витис (2009), Пътеки на праисторическото скално изкуство (2010) и Европейски маршрут на историческите термални градове (2010). Гърция участва в 9 културни маршрута - Пътят на финикийците (2003), Европейските пътища на Моцарт (2004); Маршрутите на маслиновото дърво (2005), Маршрут Итер витис (2009), Път по европейските гробища (2010), Европейски маршрут на историческите термални градове (2010), Дестинция Наполеон (2015),), Европейски маршрут на индустриалното наследство (2019) и Пътят на желязната завеса (2019). Румъния участва в 9 маршрута - Европейски маршрут на еврейското наследство (2004), Трансроманика (2007), Маршрут Итер витис (2009), Път по европейските гробища (2010), Мрежа Арт Нуво (2014), Атриум (2014), Римски императори и Дунавски път на виното (2015), Европейски маршрут на индустриалното наследство (2019) и Пътят на желязната завеса (2019).

Югоизточна Европа представлява истински кръстопът на цивилизации и религии през вековете; медиатор между Изтока и Запада, между Севера и Юга, пронизана от вътрешни връзки и влияния, свързана с общи исторически корени. В резултат в региона се формират във времето културни коридори - транснационални оси на вековни взаимодействия - жива памет на цивилизацията и здрави връзки между народите, които го населяват. Някои от тези културни пътища, които са запазили своята жизненост от древността до днес, без да са институционализирани и сертифицирани, са: Виа Адриатика; Виа Анатолия; Виа Егнация; Виа Понтика; Диагонален път; Дунавски път; Западен трансбалкански път; Източен трансбалкански път; София - Охрид.

3.2 Архетектурата на Културните маршрути към Съвета на Европа

Регистрираните културни маршрути към Съвета на Европа имат сходна стуктурно-съдържателна архитектура.

3.2.1. Представяне на основното съдържание.

Основното съдържанието на маршрутите е подредено в следната последователност:

а) *Обща информация.*



Представя се историята на създаването на маршрута и организацията, която го представлява и управлява.

б) Забележителности

В систематизиран вид се представят забележителностите, включени в маршрута. Представянето е по държави и по разграничени подтематични направления в контекста на основната тема на маршрута. Включени са материални, нематериални културни-исторически забележителности и цели селища с културно-историческо значение.

г) Турове.

Разработени са и са представени различни видове турове на основата на включените в отделните държавни забележителности. Туровете обхващат широк диапазон от забележителности и места по културния маршрут. Срещат се турове в рамките на един ден и в чертите на едно селище, като и обиколни турове с продължителност над десет дни и обхващащи няколко селища в различни държави. Предлагат се индивидуални и групови турове, както се посочват възможни обслужващи екскурзоводи по места.

д) Полезна информация и новини

Рубриката включва информация за свързани с културния маршрут заинтересовани страни, както и информационни бюлетни за новости по управлението и реализирането на маршрута.

е) Мобилно приложение

Създадените и регистрирани през последните години културни маршрути се обслужват и от разработено мобилно приложение за нуждите на туристите. Например, с приложение разполага културния маршрут The Routes of Reformation (<https://reformationroutes.eu/app/>).

3.2.2. Представяне на забележителностите

При различните регистрирани културни маршрути отделните, включни, забележителности и места са представени с различен обем информация. В най-пълноценния му и изчерпателен вид представянето се осъществява в порядък и с информация както следва:

а) История на забележителността или мястото

Разказва се историята на възникването на забележителността. Акцентира се върху приноса и значението и за темата на маршрута.

б) Карта на забележителността

Представя се географска карта с фиксиране на местоположението на обекта.

в) Адресни данни за забележителността

Предоставя се информация за:

- Пощенски адрес;
- Телефони;
- Интернетстраница;
- Туристически информационен център
- Профили в социалните мрежи (Фейсбук, Твитър, Ютуб и др.);



Project funded by
EUROPEAN UNION



Silk Road Local Culture



- Трипдавайзор рейтинг.
- Връзки за споделяен в социалните медии (Фейсбук, Тиутър, ЛинкедИн, електронна поща)

г) Туристическо обслужване

Предостая се изчерпателна информация за:

- Необходимо време за разглеждане
- Продължителност на екскурзоводската беседа;
- Вход - с такса или без такса;
- Достъпност за хора в неравностойно положение;
- Услуги за деца
- Възможности за изхранане
- Посетителски център
- Магазин или щанд за сувенири

д) Работно време

Предоставя се информация за работното време на обекта през различните дни на седмицата и през различните сезони.

е) Видове екскурзоводски беседи

Предоставя се информация за наличието на различни видове екскурзоводски беседи- задължителни или по желание; предлагани беседи на чужди езици, беседи за деца и др.

ж) Тематична обвързаност с маршрута

Посочва се с кои тематични направление на маршрута корепондира съответната забележителност или място.

з) Биографии и истории

Представят се биографии на световно или национално известни исторически и културни личности с дела по темата на маршрута. Представят се разкази на интересни исторически случки, свързани със забележителността и темата на маршрута.

е) Документи за изтегляне

Предоставя се възможност за изтегляне на рекламни материали (дипляни, брошури, филми и др.)

3.3. Институционална рамка на Културните маршрута към Съвета на Европа

Всички 38 регистрирани културни маршрути към Съвета на Европа се представляват и управляват от създадени и правно регистрирани асоциации и фондации под формата на нестопански и неправителствени организации. Повечето от асоциациите са отворени за приемане на нови членове. Някои от асоциациите поставят критерии за допустимост на новите кандидати. Критериите са групирани като основни (main) критерии, съществени (essential) критерии и пожелателни (desirable) критерии.

Учредители и членове на организациите за управление на регострираните културни маршрути са от различно естество, както юридически, така и физически лица. Участват държавни органи



Project funded by
EUROPEAN UNION



Silk Road Local Culture

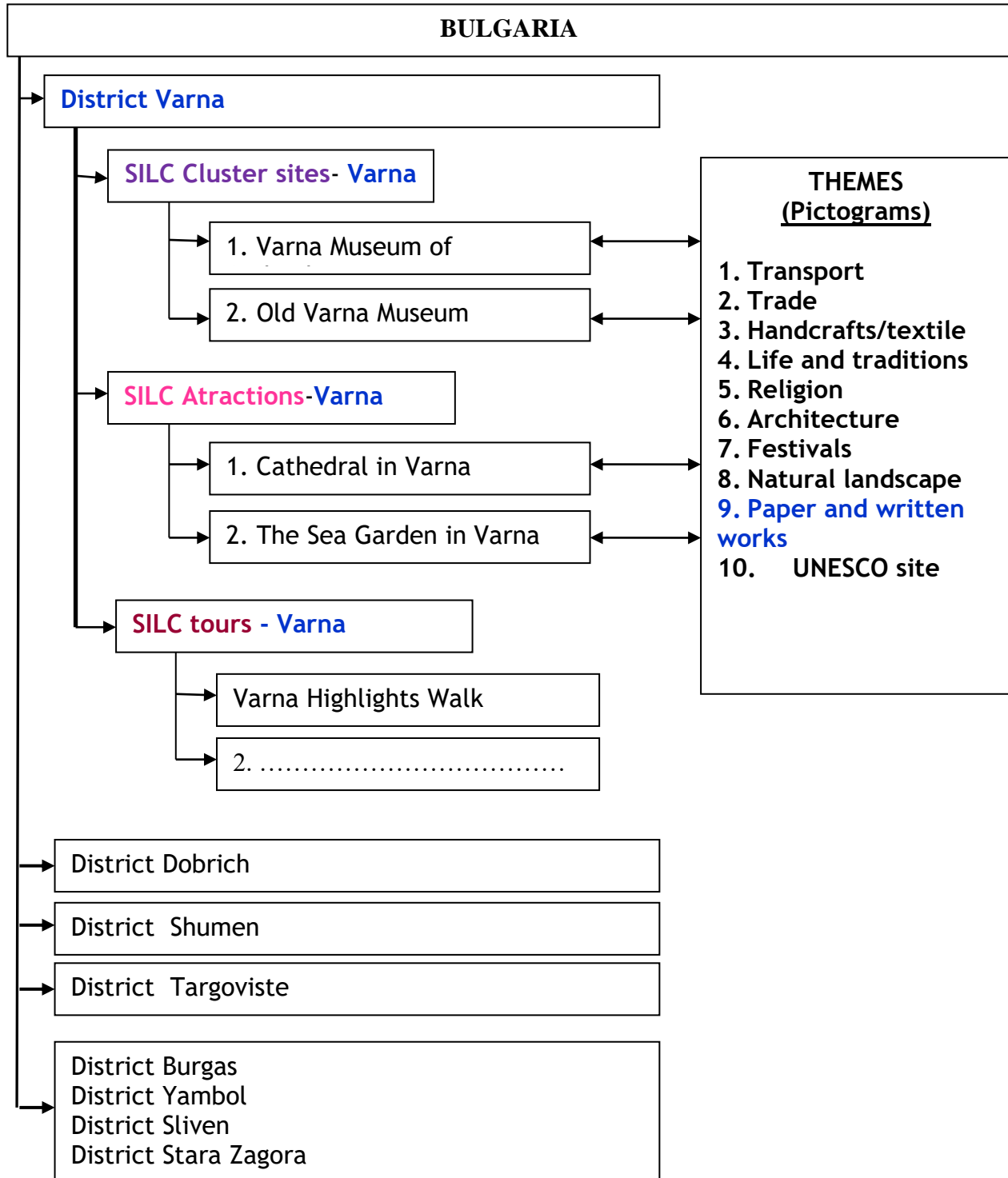


(министерства), регионални администрации; общини, музей, туристически фирми, културни дейци, преподаватели и студенти.

Асоциациите се издържат основно от членски внос и дарения. Членският внос варира в широк диапазон при различните организации и в зависимост от правния статут и големината на конкретния член. Започва от 50 евро на година за физически лица и достига до няколко хиляди евро за големи регионални и общински администрации.

3.4. Изводи за устойчива маршрутна систематизация на SILCNET знака

В заключение на анализа на сертифицираните Културни маршрути на Съвета на Европа може да се предложи маршрутна систематизация на съдържанието на културно-историческия маршрут „Местната култура по Пътя на коприната“ на примера на България и област Варна както следва на фиг. 1.

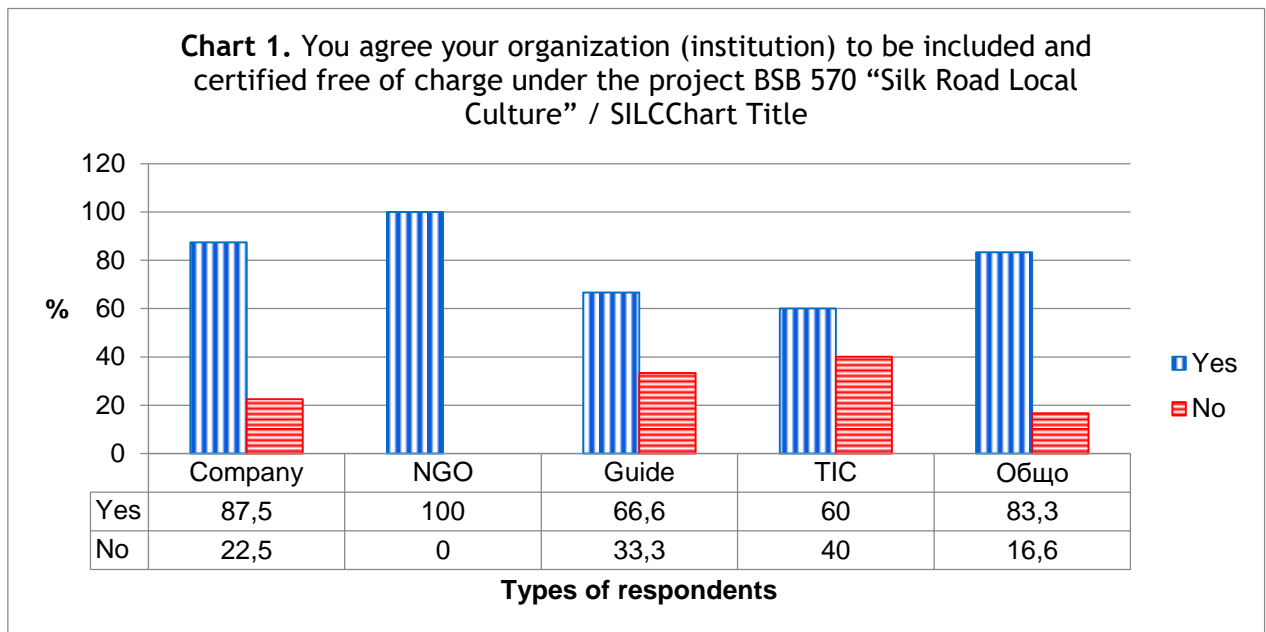


Фигура 1. Примерна систематизация на съдържанието на културно-историческия маршрут „Местната култура по Пътя на коприната“ (SILC)

Част 4. Мотивираност и готовност на заинтересовани страни за участие в сертификационния процес SILCNET label.

Изводи за мотивираността и готовността на заинтересованите страни за участие в сертификационния процес със знака SILCNET label могат да се направят на основата на данните от провеждано анкетно проучване относно проекта SILC. Понеже проучването продължава и в момента ще се използват натрупаните данни в периода от месец януари до 31 март 2020г.

Както е видно от графика 1 доминираща част от анкетираните отговарят положително на въпроса: Съгласни ли сте вашата организация да бъде включена безплатно в процеса за сертифициране по проект BSB 570 „Местната култура по Пътя на коприната“? (You agree your organization (institution) to be included and certified free of charge under the project BSB 570 “Silk Road Local Culture” / SILC?)



Източник: данни от собствено проучване по проекта SILC

Междинните данни показват, че в NUTS II Североизточен район (BG33) и Югоизточен район (BG34) на България 87,5% от анкетираните представители на туристически фирми (хотелиери, туроператори, ресторантьори) изразяват готовност за участие в процеса за сертифициране по проект BSB 570 „Местната култура по Пътя на коприната“. Съгласие изразяват 100% от анкетираните представители на НПО, 66,6% от анкетираните аксурозоводи и 60% от представителите на туристическите информационни центрове. Като цяло 83,3% от всички анкетирани посочват готовност и съгласие за участие в процеса за сертифициране по проект BSB 570 „Местната култура по Пътя на коприната“.



Project funded by
EUROPEAN UNION



Silk Road Local Culture



Заклучение

Предварителното изследването относно внедряването и устойчивостта на знака SILCNET налага следните изводи:

Първо, в Европа съществува стройна система за оценка и сертифициране на културни туристически маршрути, разработена и наложена в практиката от Съвета на Европа чрез нейната изпълнителна агенция Европейския институт за културните маршрути (EICR). Културната и туристическа стойност на конкретен културен маршрут се увеличава и мултиплицира при сертифицирането му от EICR и включването му в мрежата „Културните маршрути на Съвета на Европа“.

Второ, по предварителна оценка, същността и съдържанието на проекта BSB 570 „Местната култура по Пътя на коприната“ и реализирането му чрез сертификацията със знака SILCNET отговарят на изискванията за сертификация за включването му в мрежата „Културните маршрути на Съвета на Европа“.

Трето, предварителните данни от допитването до заинтересованите страни в NUTS II Североизточен район (BG33) и Югоизточен район (BG34) на България показват доминираща склонност и готовност за участието им в процеса за сертифициране със знака SILCNET по проект BSB 570 „Местната култура по Пътя на коприната“.

Използвани източници:

1. Към стратегия на ЕС за международните културни отношения“ .[Online] Available from // https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-8-2017-0220_BG.html. [Accessed 20/03/2020].
2. 14 маршрута прекосяват територията на Югоизточна Европа. Списък: ". [Online] Available from // https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/57321/cultural-routes-council-europe-south-east-europe-region_en. [Accessed 15/03/2020].
3. 21 маршрута прекосяват територията на Дунавския макрорегион. ". [Online] Available from // Списък: <https://rm.coe.int/16808ea46f> . [Accessed 20/03/2020].
4. 28 маршрута прекосяват територията на четирите макрорегионални стратегии на ЕС. Списък: ". [Online] Available from // <https://pjp-eu.coe.int/en/web/cultural-routes-and-regional-development/coe-cultural-routes>. [Accessed 17/03/2020].
5. 3 маршрута прекосяват територията на България¹. Списък: ". [Online] Available from // <https://www.coe.int/en/web/cultural-routes/bulgaria>. [Accessed 19/03/2020]
6. Bulgaria-Member State of the Council of Europe. [Online] Available from // <https://www.coe.int/en/web/cultural-routes/bulgaria>. [Accessed 20/03/2020].



Project funded by
EUROPEAN UNION



SIlk Road Local Culture



7. Culture and Cultural Heritage. .[Online] Available from // <https://www.coe.int/en/web/culture-and-heritage#TopOfPage>. [Accessed 20/03/2020].
8. Брошура „Културни маршрути на Съвета на Европа" ". [Online] Available from // версия на английски език - <https://rm.coe.int/en-brochure-cultural-routes-2019/168092594a>. [Accessed 18/03/2020]; версия на френски език - <https://rm.coe.int/fr-brochure2019/1680925982>. [Accessed 19/03/2020]; версия на италиански език - <https://rm.coe.int/catalog-ultimo/16807b57fb>. [Accessed 20/03/2020].
9. Информационен източник: официален сайт на Съвета на Европа. [Online] Available from // <https://www.coe.int/en/web/portal/home>. [Accessed 20/03/2020].
10. Карта с местата на всички маршрути". [Online] Available from // <https://www.coe.int/en/web/cultural-routes/map>. [Accessed 20/03/2020].
11. Културните маршрути, база за европейската идентичност . [Online] Available from // <https://www.vaticannews.va/bg/world/news/2018-11/kulturnite-marshruti-bazisni-elementi-za-evropeiska-identichnos.html>. [Accessed 18/03/2020].
12. МЕЖДУНАРОДЕН ПРОЕКТ “ЕВРОПЕЙСКА МРЕЖА НА НАСЛЕДСТВОТО - HEREIN 2E” (2002-2003). <http://icomos-bg.org/?p=25&l=1&id=111>. [Online] Available from // . [Accessed 17/03/2020].
13. Над 100 страни се включиха в "Един пояс, един път". [Online] Available from // https://www.standartnews.com/svyat/_nad_100_strani_se_vklyuchiha_v_edin_poyas_edin_pat-355902.html. [Accessed 20/03/2020].
14. Насоки за сертифициране на нов културен маршрут. [Online] Available from // <https://pjp-eu.coe.int/en/web/cultural-routes-and-regional-development/certification-guidelines>. [Accessed 20/03/2020].
15. Покана за кандидатури за сертифициране „Културен маршрут на Съвета на Европа". [Online] Available from // <https://www.ngobg.info/bg/ads/116430%D0%BF%D0%BE%D0%BA%D0%B0%D0%BD%D0%B0-%D0%B7%D0%B0-.html>. [Accessed 20/03/2020].
16. Становище на Европейския икономически и социален комитет относно „Съвместно съобщение до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет, Комитета на регионите и Европейската инвестиционна банка – Свързване на Европа и Азия – основни елементи за стратегия на ЕС“ [JOIN(2018) 31 final]. [Online] Available from // <https://op.europa.eu/sl/publication-detail/-/publication/28b65719-9f27-11e9-9d01-01aa75ed71a1/language-bg/format-xhtml>. [Accessed 17/03/2020].